

Utvärdering av besöksommaren 2021

1 Inledning

Den särskilda utvärderingen av besökssommaren 2021 har initierats bl.a. utifrån diskussioner kring upplevelsen av ökande besöksflöden. Corona-pandemin har under ett och ett halvt år fört med sig stora restriktioner för verksamheter som tar emot kunder. Allt från uppmaningar att hålla avstånd till restriktioner kring hur mat och dryck ska serveras. Det har också funnits starka begränsningar kring evenemang och nöjesverksamhet.

Besöksbilden på Gotland har i år sett annorlunda ut jämfört med tidigare år. Fler gotlänningar har stannat kvar på ön samtidigt som fler människor spenderat längre tid i sina fritidshus på Gotland. De internationella besökarna har inte kunnat resa till Sverige och Gotland som tidigare. Svenskar har valt attraktiva resmål i Sverige i större omfattning.

Utbudet har sett annorlunda ut med begränsad kapacitet på restauranger och nöjesställen. Almedalsveckan var inställd i fysisk form och sändes endast digitalt. Även i övrigt har många evenemang varit inställda. Ett viktigt undantag är Medeltidsveckan som kunde genomföras på ett smittsäkert sätt i en hybrid version.

Denna utvärdering ska öka kunskapen kring vilka effekter ökade besöksflöden har resulterat i och också föreslå åtgärder för att möta negativa effekter och bidra till en fortsatt utveckling av besöksnäringen. En viktig del i arbetet är att hitta samsyn mellan privata och offentliga aktörer för att ge legitimitet åt beslut och åtgärder. I detta dokument finns både en beskrivning av de olika aktörernas åtgärder och förslag som är av med övergripande karaktär.

Utvärderingen har följts av en informell styrgrupp bestående av Eva Nypelius, Region Gotland, Peter Lindvall, Region Gotland, Anders Flanking, Länsstyrelsen, Fredrik Persson, Polisen Gotland, Magnus Larsson, Gotlands Krögarförening, Frida Ganshed, Gotlands Förenade Besöksnäring. Arbetet har letts av Mats Jansson, näringslivsstrateg, Region Gotland.

2 Summering och förslag

Sommaren 2021 har Gotland haft fler besökare på plats samtidigt än något tidigare år. Boende har stannat hemma på ön, sommargotlänningar har varit längre perioder på Gotland och besökare har stannat längre tid. När reserestriktioner inneburit svårigheter för långväga resor har Gotlands attraktionskraft och sommarens bra väder gjort att många upplevt Gotland som ett bra resealternativ.

Mitt i en pandemi har det ökade besöksinflödet inneburit påfrestningar inom en rad olika områden. Rapporten visar effekterna av det höga besöksstrycket både inom besöksnäringen och inom övriga servicefunktioner som tar emot gäster och kunder. Svårigheter att planera i god tid har inneburit att bemanning och kompetens har varit eftersatt. Gotlands infrastruktur har också påverkats av besöksstrycket i allt från tillgång på vatten till parkeringsplatser.

I en genomgång av olika sakområden finns det också många förslag framåt för att åtgärda problem och kommunicera med gotlänningar och besökare. Många av dessa är av övergripande karaktär och omfattar fler aktörer.

- Utveckla dialogen mellan markägare, besöksnäringen, lokala aktörer, regionen, länsstyrelsen och trafikverket kring trafik och infrastruktur runt om på Gotland.
- Insatser för att minska vattenförbrukningen och för att kommunicera med näringslivet, medborgare och besökare kring vattensituation och vattenförbrukning

- Utökad samarbete mellan lokala aktörer och myndigheter för att hitta långsiktigt hållbara lösningar kring städning, sophantering och toalettlösningar.
- Utöka information till besökare kring vatten, allemansrätten, skräp, parkering mm.
- Ökade insatser kring ordning, servering, musik och buller. Gäller inom näringslivet, hos myndigheter och i samverkan mellan aktörerna.
- Skapa en dialog med aktörerna runt Stora Torget i Visby kring ett § 3-område enligt Lagen om ordningsvakter.
- Ökad dialog och insatser kring bemanning, kompetens och värdskap.
- Genomföra analyser av turismens påverkan på det gotländska samhället.
- Revidera besöksnäringensstrategin med ytterligare betoning på hållbar utveckling.

3 Statistik och jämförelser

Allt faktaunderlag i detta avsnitt avser sommarperioden juni-augusti. Jämförelser med tidigare år avser 2019. Jämförelse med 2020 har inte bedömts som relevant på grund av pandemi-situationen. Detta har påverkat siffrorna även under 2021, men i betydligt mindre omfattning.

3.1 Resande

Resandet till Gotland minskade något under perioden juni till augusti 2021 jämfört med 2019. Antalet resenärer med Destination Gotland har varit jämförbart med siffrorna för 2019 samtidigt som antalet flygpassagerare har minskat kraftigt.

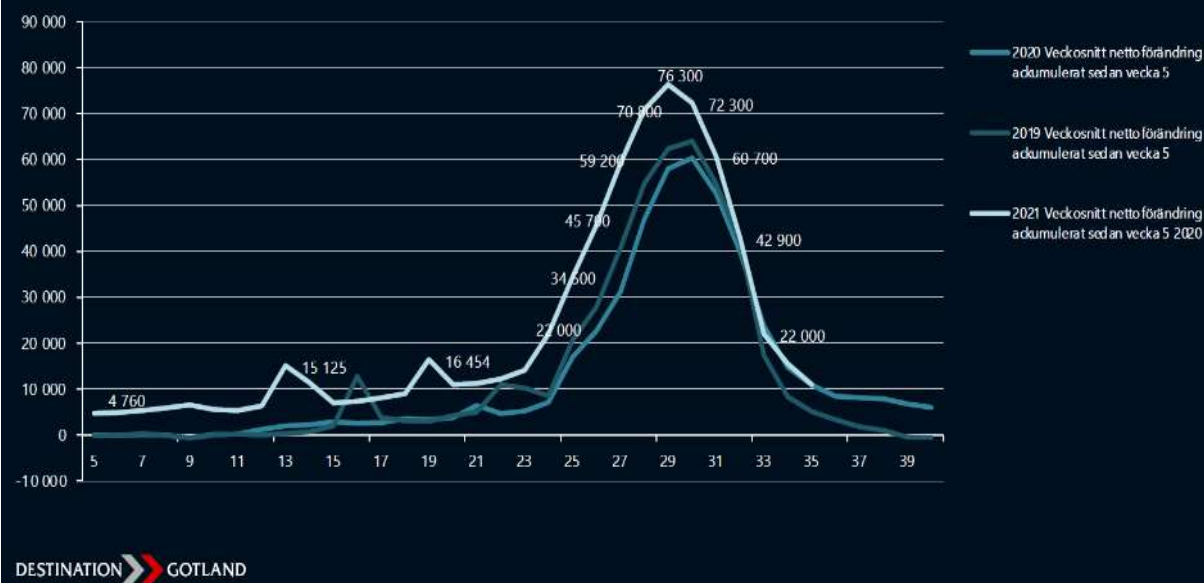
Ankommande resenärer jun-aug:	2019	2021	Diff
Färja	495 000	496 000	+0%
Flyg	81 000	41 000	-50%
Kryssning	85 000	90 000	+6%
Totalt	661 000	627 000	-5%

Källor: Destination Gotland, Swedavia och CMP

Destination Gotland visar i sina siffror att gotlänningarnas resande har minskat med cirka 25 procent samtidigt som besökarnas resande ökat med 4 procent. De varierande Corona-restriktionerna har dessutom inneburit att det internationella resandet har varit väldigt lågt. Svenska besökares resande ökade varefter restriktionerna minskade och visar tydliga uppgångar i juli och augusti.

Destination Gotland har också gjort en analys av hur många som befinner sig på ön samtidigt. Detta går att göra genom att dag för dag mäta nettoskillnaden mellan inresande och utresande. Till detta ska läggas att såväl sommargotlänningar som turister har stannat längre tid på Gotland.

Nettoförändring 2019-2021

Under våren och sommaren har nettotillskottet av besökare som är på plats på Gotland överstigit tidigare år. Under sommaren 2021 har det under fem veckor, vecka 27 till och med vecka 31, varit fler besökare än gotlänningar på ön. Under 2019 var det två veckor då det var fler än 60 000 besökare på ön.

3.2 Kommersiella gästnätter

Det ökade inflödet av svenska besökare som dessutom har stannat längre har inneburit att kommersiella gästnätter på hotell, vandrarhem, stugbyar och campingplatser överstiger 2019 års sommarsiffor.

Gästnätter, jun-aug:	2019	2021	Diff
Hotell	263 000	295 000	+12%
Övriga	461 000	481 000	+4%
Total	724 000	776 000	+7%
Jämförelse gästnätter i Sverige	29,5 mn	25,2 mn	-15%

Källa: SCB och Tillväxtverket

Svemester-trenden har slagit olika i Sveriges regioner. Storstäder med, normalt sett, många internationella besökare har färre kommersiella övernattningar. Även bland svenskar är det andra resmål som prioriterats. Största tappet hade Stockholms län där antalet gästnätter minskade med 38 procent mellan 2019 och 2021.

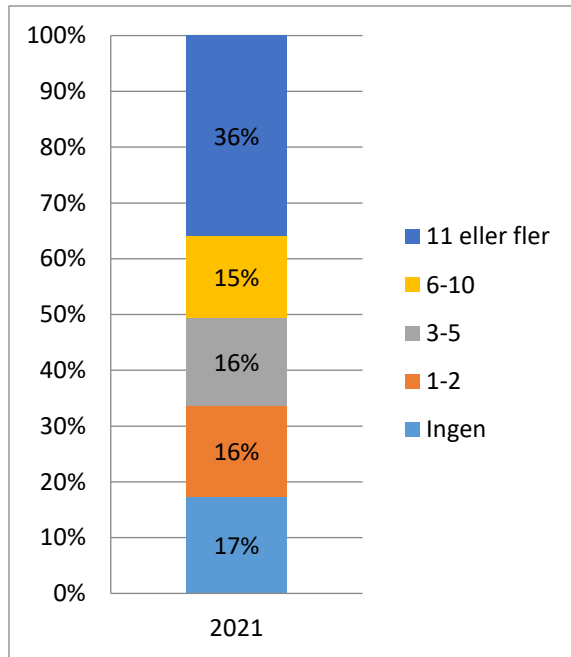
Topp 5 ökning av kommersiella gästnätter 2021 jämfört med 2019, perioden jun-aug

	Ökning, %
Gävleborgs län	+9,4
Västernorrlands län	+8,9
Gotlands län	+7,1
Kalmar län	+7,1
Västmanlands län	+5,5

3.3 Besökarnas upplevelse - Kundenkät Destination Gotland

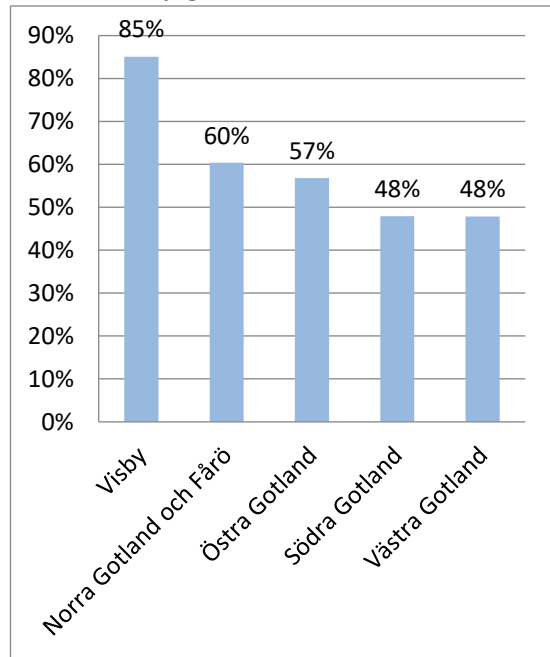
Destination Gotland har genomfört en stor webbaserad enkätundersökning bland sina kunder. Över 13 000 svar har kommit in. Bland de svarande är det sjutton procent som besökt Gotland för första gången. Hälften har varit på Gotland vid sex eller fler tillfällen. Nedan följer ett urval av frågor i enkäten.

Antal tidigare besök

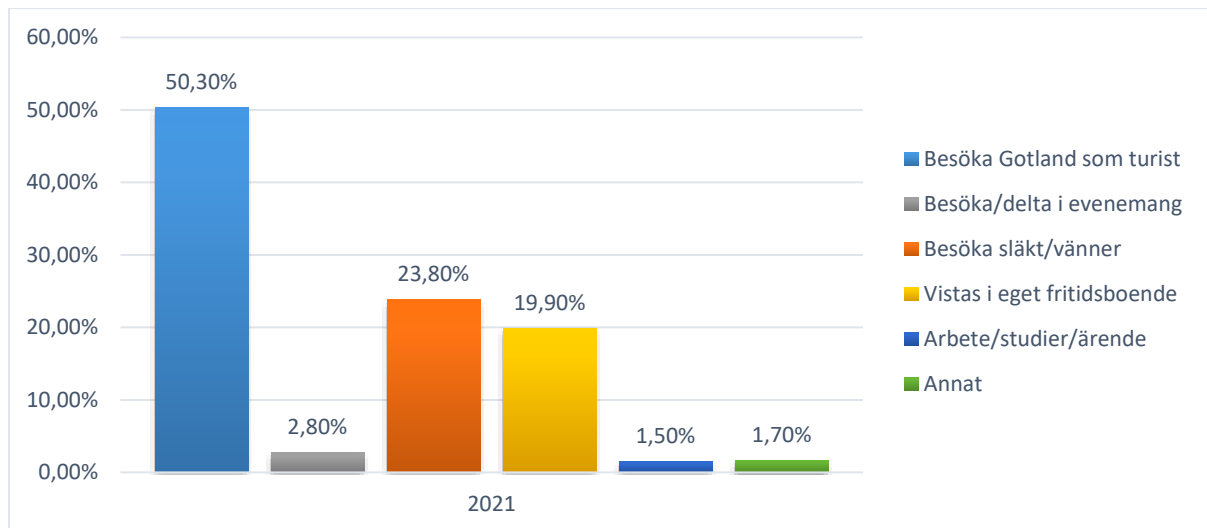

Vilken/vilka delar av Gotland ha du besökt.

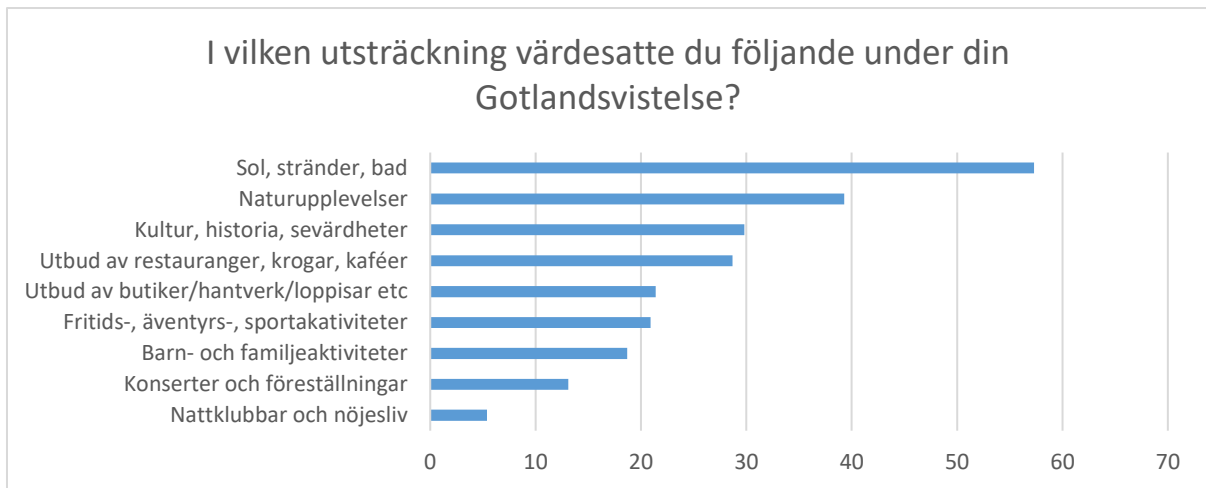
Fler svar möjliga.

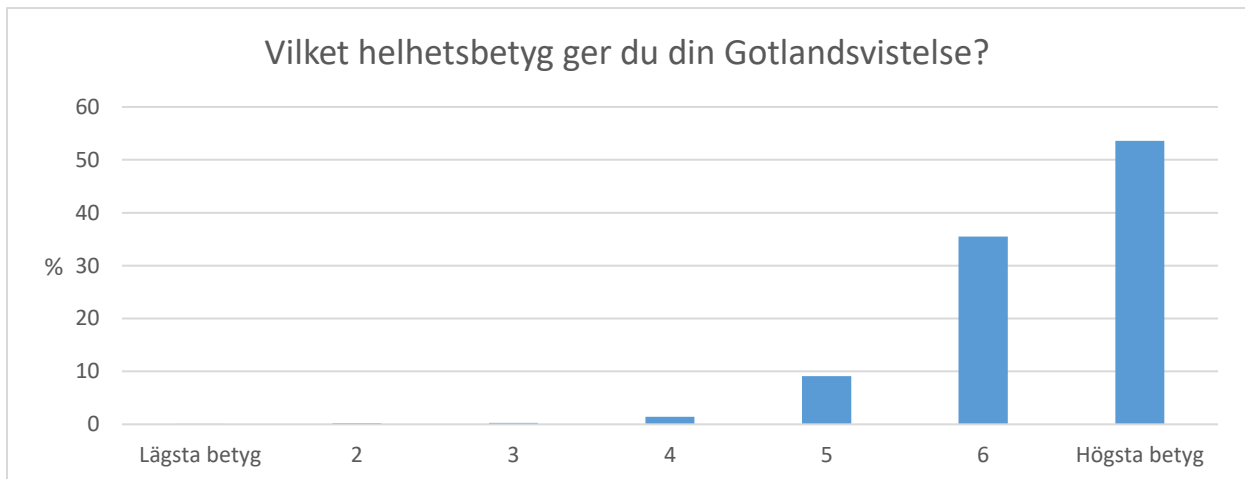
Vilken var den främsta anledningen till din vistelse på Gotland?

Respondenterna fick möjlighet att gradera ett antal upplevelser och aktiviteter under sin gotlandsvistelse. Skalan var sjugradig där 1 är lägsta och 7 är högsta betyg. Nedan finns en summering av de som svarat 6 eller 7 på respektive område.

Sammantaget får Gotlandsvistelsen höga betyg. Hela 98 % ger vistelsen 5 eller högre på en sjugradig skala.

Källa på samtliga grafer: Destination Gotland - Kundundersökning 2021

Kundundersökningen bidrar till en bild att Gotland är ett attraktivt resmål och att vi har nöjda kunder. Sol, stränder och bad är en viktig del av sommarupplevelsen på Gotland och vi har ett brett utbud som passar många målgrupper.

3.4 Tidningar, radio, tv och sociala medier

Rapporteringen kring resande har varit omfattande i media. I nyhetsartiklar och andra inslag har effekterna av det ökade besökstrycket redovisats. De lokala medierna på Gotland gör ett professionellt jobb för att beskriva det som händer och sätta in skeenden i ett sammanhang.

Turismen har också lyfts fram i många insändare. Här har tonen ofta varit ifrågasättande. Detta har gällt både ur ett corona-perspektiv och som ett generellt ifrågasättande av turismens varande.

I sociala media har diskussionerna kunnat ses bland annat i kommentarsfälten som finns på Hela Gotlands Facebook-publiceringar. Både nyhetsartiklar och olika debattinlägg har fått många kommentarer. Åsikter i dessa inlägg varierar kraftigt i både vad som sägs och hur det uttrycks. Den samlade bilden av dessa är att det inte finns någon samlad bild. Många åsikter ska naturligtvis tas på allvar även om det är svårt att värdera det som skrivs i kommentarsfält

4 Påverkan på samhällsservice – Region Gotland

Region Gotland har genomfört förvaltningsvisa genomgångar kring effekter som har uppstått under sommaren 2021. Dessa effekter speglar både utvecklingen inom pandemi-området och det stora antalet besökare som kommit till ön under sommaren.

4.1 Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen

Sommaren 2021 har inneburit en stor belastning för sjukvården på Gotland. Efter en intensiv pandemi-period under 2020 var inriktningen att hitta lösningar för att ge ordinarie medarbetare sin sommarsemester. Målet har nåtts med starkt engagemang från personal och stark samarbetsförmåga. Det gäller hela kedjan från att hitta personal till att lösa resor och bostäder.

Alla delar av vården har haft en mycket hög belastning. Pandemin har inneburit att stora delar av verksamheten har hanterats i dubbla flöden. 1177 hade en dubblering av inkommande samtal i juli månad jämfört med föregående år. Bemanningen på de särskilda sommarmottagningarna har utökats med fler personalresurser. En omfattande administrativ hantering har skett kring flytt av patienter till hemregioner.

Värmen har påverkat vården i stor omfattning. Kraven på sterilitet utmanas ständigt. Planerade operationer har ställts in på grund av hög luftfuktighet i sjukhusets lokaler. Läkemedel har i vissa fall kasserats på grund av svårigheter med hantering.

4.1.1 Planerade åtgärder:

- Sommarbemanning kommer att planeras tidigare.
- Planering för att bättre hantera sommarens akuta patientbehov.
- Hantering av hemflyttning av utomlänspatienter ska hanteras mer systematiskt.
- Utredning kommer att ske kring problem med värmen och luftfuktigheten i lokalerna.

4.2 Socialförvaltningen

Verksamheten har varit starkt påverkad av åtgärder kopplade till att minimera risken för smittspridning. Behov av restriktioner och skyddsutrustning kvarstår trots att såväl brukare som personal är vaccinerade. Även socialförvaltningen märker av längre vistelsetider särskilt inom kategorin sommargotlänningar. Inom gruppen finns ett 50-tal brukare med behov av hemtjänst.

Värmen har inneburit problem både för brukare och för medarbetare. Befintliga kylsystem har inte räckt till och i vissa fall inte kunnat användas på grund av smittspridningsrisker.

Bemanning har inneburit problem särskilt på norra och södra ön. Personal från andra delar av landet kan vara möjligt men det är svårt att möta lönekrav och hitta boendelösningar.

4.2.1 Planerade åtgärder

- Ökat samarbete mellan enheter/avdelningar kring bemanning
- Åtgärder från fastighetsavdelningen för att minska värmens påverkan på brukare och medarbetare
- Boendelösningar för bland annat sommarvikarier

4.3 Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Förvaltningens verksamheter har ingen extra belastning utifrån antalet besökare på ön.

Sommarverksamhet har bedrivits som vanligt. Uthyrning av skollokaler genom kulturavdelningen ska utvärderas inför nästa sommar.

4.3.1 Planerade åtgärder

- Dialog med teknikförvaltningen och kulturavdelningen avseende uthyrning av skollokaler.

4.4 Teknikförvaltningen

Sommarens höga besöksstryck har skapat hög belastning på flera av förvaltningens verksamheter. Trafiksituationen har varit bekymmersam på grund av fler fordon på ön och stor tryck på parkeringar. Hamnverksamheten har varit hårt belastad med många sena anmälningar av anlöp som kräver extra personal.

Tillgång på färskvatten har varit ansträngd och vatten har körts med lastbil till fler ställen under längre perioder än tidigare somrar. Detta gäller bland annat Fårö, Åminne och Östergarnslandet. Åtgärder krävs framåt både för att säkra tillgång till vatten och minska förbrukningen.

Hantering av avfall – återvinningscentraler, slaminsamling och sophantering har haft ett högt tryck vilket krävt extra resurser av både utrustning och personal. Även Teknikförvaltning konstaterar utifrån avfallshanteringens att det funnits fler boende på ön under 2021. Hantering av sopor i offentlig miljö och städning av gator och parker har varit underbemannat utifrån den belastning som sommaren resulterade i.

4.4.1 Planerade åtgärder

- Insatser för att minska vattenförbrukningen är prioriterat.
- Planering för hantering av sopor och städning i offentliga miljöer
- Åtgärder för att lösa värmeproblem i regionens lokaler
- Extra budgetmedel finns avsatta i den budget som läggs fram för regionfullmäktige i november.

4.5 Samhällsbyggnadsförvaltningen

Förvaltningen har två verksamhetsområden som påverkats starkt utifrån pandemiproblematik.

Enheten Bygg hade en hög inströmning av ärenden under våren vilket satte fokus på bygglovshandläggare, assistenter och koordinatörer. Nyanställningar är nu beslutade och rekrytering har genomförts.

Miljöteamet var underbemannat då antalet klagomål blev större än normalt. Alkohol-, livsmedel- och trängseltillsyn var förberedda med totalt 15 sommarvikarier vilket inte räckte till. En särskild

problematik uppstod då allmänheten inte respekterade rekommendationerna om att hålla avstånd. Se också nedan under avsnittet God ordning på stan.

4.5.1 Planerade åtgärder

- Planering för jourssystem inom enheten Bygg inför nästa års semesterperiod
- Enheten Miljö- och hälsoskydd planerar mer förebyggande insatser med fokus på ljud och buller.
- Ökad bemanning för att under sommaren kunna följa upp med riktade insatser mot prioriterade aktörer.

4.6 Regionstyrelseförvaltningen

Verksamheten har fungerat som vanligt men med ett ökat tryck inom ekonomihantering, beredskapsfunktionen, kommunikationsområdet och stöd till näringslivet.

Beredskapsfunktionen har haft fortsatt högt tryck under början av året och in i sommaren. Det har funnits ökade behov av kommunikation under sommaren bland annat kring pandemin, både avseende restriktioner och vaccinationer. Insatser kopplade till näringslivet har genomförts med riktade stöd och rådgivning för att nyttja nationella stöd. Frågor kopplade till turismen och besöksnäringen har varit aktuella.

Almedalsveckan ställdes in i sin fysiska version och genomfördes endast digitalt. Turistbyrån har varit öppen alla veckans dagar men har vidtagit corona-restriktioner. Många evenemang har varit inställda vilket också påverkat informationsbehovet. www.gotland.com lanserades i ny version i början av sommaren och är ett viktigt led i information till besökare och andra gotlandsintresserade.

4.6.1 Planerade åtgärder

- Planering för förvaltningsövergripande insatser inom kommunikationsområdet.
- Fortsatt arbete för kommunikationsinsatser via gotland.se och gotland.com.
- Avstämning av och revidering av strategi för besöksnäringen planeras.
- Extra budgetmedel finns avsatta i den budget som läggs fram för regionfullmäktige i november.

5 God ordning på stan

God ordning på stan är ett återkommande forum som syftar till att årligen följa upp och föreslå åtgärder kopplade till ordningen i Visby Innerstad. Målet för arbetet är att få sommarmånaderna i Visby att fungera för alla (verksamheter, boende och besökare). Samordnare är Gotlands Krögarförening och Region Gotland.

Sommaren 2021 har varit utmanande med många besökare samtidigt som det varit fortsatta restriktioner på grund av pandemin. De flesta verksamheter har skött sig och arbetat med de restriktioner som har gällt. Nattklubbar har varit stängda och istället har några krogar "tagit över" som nattklubbar, med ibland hög ljud- och berusningsnivå.

Det var en god sammanstämmighet bland deltagarna på plats kring problembilder och förslag till åtgärder. Samtidigt saknas en del aktörer som är viktiga för att den gemensamma bilden ska kunna få genomslag hos alla krogar och nöjesställen. Det är viktigt att vi hittar effektiva samarbetsformer där det finns ett eget ansvar i krognäringen.

Operativa samverkansforumets (OSF) verksamheter sammanträdde varje vecka under sommaren för att dela nulägesbild och samarbeta kring uppkomna situationer. OSF består av representanter från polisen, ambulansen, GotlandsHem och olika verksamheter inom Region Gotland inom med behov av samverkan; beroendeenheten, psykiatri, ungdomsavdelningen med flera.

5.1 Berusningsnivå och servering

Den generella bilden av sommarens verksamhet är att caféer, restauranger och krogar har skött sig bra utifrån de restriktioner som har gällt. Det har handlat om sittande gäster i mindre sällskap, servering vid bordet och en begränsad kapacitet. Utmaningen för aktörerna har mer handlat om att informera och förmå kunderna att följa gällande regler.

Polisen rapporterar att det varit fler yngre/krogdebutanter i sommar. Lägre egenrutin har märkts i klientelet. Veckorna 29-30 märkte polisen en markant ökning av problematik kring yngre och berusningsnivå vilket gjorde att de fått omprioritera och höja synligheten i Visby. Polisen upplever att näringslivet i stort skött sig bra och tagit ansvar men upplever en nonchalans hos en del besökare.

Den tillsyn som myndigheterna utför omfattar bland annat alkohol-, livsmedel- och trängseltillsyn. Det har handlat både om planerade kontroller och kontrollbesök som har initieras på grund av anmälningar. Under sommaren har fyra sommarinspektörer arbetat för tillsyn av serveringstillstånd och totalt gjordes ca 250 tillsyner under sommaren. Förekommer avvikelser/anmärkningar blir det aktuellt med uppföljningar och således fler kontroller. Totalt utdelades tio stycken erinran och åtta varningar under sommarmånaderna. Tillsynsinspektörerna rapporterar att de tycker att näringslivet och krögarna skött sig bra i stort men att det finns några krogar som stuckit ut. Utmaningar kopplat till tillsyn har varit överservering, bristande matutbud och brandskydd. Även ökat antal fall av alkoholförgiftningar jämfört med tidigare år något som bekräftas från akuten på lasarettet med ett högt tryck gällande alkoholrelaterad problematik under sommaren.

Alkoholservering på krogarna är en viktig fråga för ordningen på stan. Polisen bedömer att krögarna har blivit bättre på att hantera överförfriskade men att det finns fortsatta möjligheter till förbättringar, speciellt kring stängningstid. Polisen beskriver att de skulle kunna finnas tillgängliga på fler platser på Gotland och arbeta mer med andra saker om berusningsnivån och arbetet runt Visby innerstad skulle vara mindre intensivt. Inför nästa sommar finns möjligheter att få in fler besökarna på krogarna istället för att de festar på gator och torg.

Offentligt våld och omhändertagande i stort sett samma siffror som 2020, trots en ökad mängd besökare i år vilket således kan ses som en positiv utveckling.

5.2 Musikbuller

Under den mest intensiva sommarperioden är ljudnivåerna höga i Visby innerstad. Många besökare rör sig i de trånga gränderna och det finns en hög grundnivå på bakgrundsljudet. Det som förorsakar mest störning är dock musikljud och inte minst skallrande bastoner.

Vanligast förekommande är klagomål på och problem med störande ljudnivåer som stört boende, besökare och omkringliggande verksamheter. Detta handlar i huvudsak om högt ljud från restaurangernas ljudanläggningar. Trenden har i år varit mer livemusik på uteserveringar då nattklubsverksamhet inomhus ej har varit tillåtet.

Bullerstörningar hanteras främst av Region Gotlands miljöinspektörer. Det handlar om förebyggande åtgärder för att öka anläggningarnas egenkontroll, regelbunden tillsyn och inspektioner efter klagomål. Under sommaren har föreläggande gjorts till fem krogar av de 25 aktörer som har musik

utomhus efter 22. Ett fall har avgjorts i Förvaltningsrätten som ger möjlighet att koppla musikbullen till indragande av serveringstillstånd. Totalt har ca 60 klagomål inkommit från boende i Visby innerstad.

Ett arbete har påbörjats för att utveckla vägledning kring ljudmaterial, samverkan och tillstånd. Detta sker i kontakt med Gotlands Förenade Besöksnäring, fastighetsägarna, krögarföreningen, innerstadsföreningen och Polisen. Målet är att inför nästa sommar att kunna hitta en gemensam policy/plattform för hur vi ska jobba tillsammans.

5.3 Trafik och renhållning

Sommaren har präglats av många människor i rörelse utomhus och också många som äter och dricker utomhus. Krogarna har haft begränsat kapacitet och människor har hänvisats till take away. Samtidigt har detta lett till en ökad mängd sopor och nedskräpning på många platser i och runt innerstaden.

Renhållningen har varit hårt belastad under sommaren. Det finns utmaningar med att sätta in fler tömningar i stadsmiljö dagtid. Det är svårt att komma fram/tömma när det är mycket folk. Jobbar normalt från 04.30 och framåt med ordinarie tömning. Här krävs ökad bemanning vilket kräver ytterligare resurser.

Trafikproblem kopplade till Visby innerstad är koncentrerade till hamnområdet. Gångfartsområdet i inre hamnen är inte en optimal lösning men är det som går att använda då området har många andra funktioner som kräver transporter. Ambitionen är att fortsatt minska mängden bussar och andra tunga fordon bland annat in till Almedalen. Kryssningspassagerare kommer i framtiden att hänvisas till avsläpp längre ut i hamnområdet.

Markupplåtelse har under pandemiperioden varit avgiftsbefriat. Detta gäller fram till sista december i år. För de som önskar ha kvar nuvarande uteservering över hela vinterperioden så behöver en ny ansökan göras innan årsskiftet. Därefter gäller ordinarie taxa för markupplåtelse.

5.4 Planerade åtgärder:

- Polisen och tillsynsmyndigheten planerar dialogmöten med krogarna kring alkoholserving, berusningsnivå och narkotika.
- Krögarföreningen avser att ta fram en uppförandekod – code of conduct – kring serving och musik – inom- och utomhus.
- Fortsatt dialog kring åtgärder för att stävja buslivet runt Stora Torget.
- Region Gotland avser att tydliggöra och kommunicera vad som gäller kring renhållning, markupplåtelse, parkering och trafik.
- Framtagande av vägledning kring ljudmaterial, samverkan och tillstånd
- Miljö och hälsoskydd kommer att arbeta förebyggande med riktade insatser kring vägledning och aktörernas egenkontroll av hög musik. Riktade kontrollinsatser kommer att ske under sommaren.
- Ökad samverkan kommer att ske mellan de olika myndighetsuppdrag som finns riktade mot krognäringen.
- Arbetsgrupper kommer att bildas för att öka dialogen mellan myndigheter och näringsidkare. Målet är att under våren kunna presentera konkreta åtgärdsförslag på ett nytt möte med God ordning på stan.
- Krögarföreningen kommer att göra riktade insatser för att få med fler viktiga aktörer vid kommande möte.

6 Natur, kultur och friluftsliv - Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har i sin verksamhet märkt av det höga besöksstrycket under sommaren. Många besökare på Gotland sommartid innebär både positiva och negativa effekter. Det gynnar företagen på ön både i Visby och på den gotländska landsbygden. Det höga besöksstrycket innebär också utmaningar i form av trängsel, brist på parkeringsplatser, ökad terrängkörning, nedskräpning och påfrestningar på vattenförsörjningen.

6.1 Friluftsliv och skyddade områden

Länsstyrelsen förvaltar mer än 150 naturreservat och andra skyddade områden. Fler turister med husbilar och husvagnar besöker skyddade områden. Parkeringsplatserna blir fulla och fordonen börjar parkera i terrängen. Blå lagunen och Högklint har haft särskilt hårt tryck från besökare, biltrafik och nedskräpning. Det behövs dialog med Region Gotland och andra aktörer om att det ska finnas tillräckligt med campingplatser/ställplatser för husbilar/husvagnar. Det är också angeläget med samlad information från flera aktörer om regler för terrängkörning.

På Gotland finns tre längre vandringsleder. Länsstyrelsen har tagit fram och är ledansvarig för Klintkustleden. Länsstyrelsen kommer att utveckla fler vandringsleder i anslutning till skyddad natur. Det bidrar till att besökarna sprids ut på fler områden och slitaget på natur och leder kan då minska. Det behövs samlad information och marknadsföring från flera aktörer för att uppmärksamma fler besöksmål på Gotland för att sprida ut besökarna.

6.2 Vattentillgång

Uttaget av vatten har varit mycket högt under sommaren. Pandemin har också inneburit att många fritidsboenden har vistats permanent på Gotland under längre tid. Länsstyrelsen har sedan flera år samlat aktörer till vattensamverkanskonferenser under sommarhalvåret. Samlad information kring vatten och vattenanvändning från länets aktörer är viktigt och att den når målgrupper tidigt på året. Länsstyrelsen ser att samverkan i vattenfrågor måste anpassas efter vattensituation och rapporteringsuppdrag.

6.3 Kulturmiljöer

Gotland är känt för sin rika kulturhistoria och arkeologiska fynd. På över 100 kulturhistoriska besöksplatser finns informationsskyltar. Tillgänglighet och framkomlighet på platserna varierar. När det gäller besöksplatser inom kulturmiljö bör marknadsföringen eftersträva att uppmärksamma fler besöksplatser så att inte trycket blir för stort på några få.

Världsarvet Hansestaden Visby har stor betydelse och stora utmaningar. Detta tydliggörs under årets intensiva besöksommar. Världsarvsförvaltningen behöver lyftas med berörda aktörer för att ta ett samlat grepp och arbetet i Världsarvsrådet behöver komma igång. En viktig del i arbetet kring Visby handlar om samarbete kring marknadsföring och kommunikation

6.4 Landsbygd och djurskydd

Många företag på landsbygden vänder sig helt eller delvis till besökare i sin verksamhet. Länsstyrelsen tar med satsningar som behövs för att utveckla landsbygden vid utformningen av kriterier för nästa programperiod inom Landsbygdsprogrammet.

Fler besökare och fler husdjur på färjan sommartid innebär ökat behov av tillsyn av djurskydd och information. Länsstyrelsen ser behov av fortsatt samverkan med Destination Gotland kring information och tillsyn.

6.5 Krisberedskap

Under en samhällsstörning ska Länsstyrelsen samverka, samordna och stödja länets aktörer. De riskanalyser som görs behöver utvecklas och tydliggöras i samverkan med berörda aktörer. Det kan handla om att se över att det finns kapacitet när det gäller ambulanstransporter och kapacitet för samhällsviktig verksamhet. Samlad information och kommunikation med tydlig målsättning bör utvecklas, med lärdom från arbetet under pandemin.

6.6 Planerade åtgärder

- Länsstyrelsen ser över parkeringssituationen vid Blå lagunen med hjälp av konsult.
- Nära samarbete behövs mellan länsstyrelsen och Region Gotland för fungerande sophantering.
- Planering kommer att ske för att se över former för samverkan i vattenfrågor och ett breddat deltagande.
- Länsstyrelsen vill medverka till kommunikation och marknadsföring som bidrar till höjd kunskap och minskad belastning inom de områden som har tagits upp här.

7 Gotlands förenade besöksnäring

Gotlands förenade besöksnäring, GFB, är en samarbets- och intresseorganisation för öns besöksnäringföretag. GFB har huvudansvaret för genomförandet av den beslutade besöksnäringstrategin. Under pandemin har GFB haft en tydlig roll som informationsförmedlare till besöksnäringföretagen.

Besöksnäringen består av upp emot 900 företag som helt eller delvis vänder sig till besökare med sina varor och tjänster. Besöksnäringföretagen finns utspridda över hela ön. GFB har under hösten genomfört en analys av hur besöksnäringen påverkats av förändrade reseströmmar och fler besökare.

7.1 Många besökare – kort planering

Sommaren 2021 resulterade i fler svenska besökare samtidigt som inflödet av internationella turister minskade. De flesta företagen har haft en bra sommar ekonomiskt. Bemanningsmässigt har det varit svårare att planera – restriktioner förändrades under våren och det har funnits begränsade möjligheter att med kort varsel rekrytera den kompetens som krävts.

Sommaren är viktig för företagen. Det finns förväntningar från besökare på en bra och säker leverans av hög kvalitet. Samtidigt upplever många att det varit svårt att i år säkerställa detta. I vissa fall säger man att värdskapet blivit lidande. Att behålla personal över längre tid/hela året blir viktigt för framtiden. Det handlar också om att kunna erbjuda attraktiva produkter under vår och höst. Här nämns vandring, cykel, konferens, mat och dryck som exempel på en fortsatt utveckling för det egna företaget. Den absoluta majoriteten av företagen arbetar för att förlänga eller bredda säsongen.

7.2 Företagsklimat och samverkan

De flesta företagen menar att företagsklimatet blivit bättre under de senaste åren. Under pandemin har samarbeten blivit fler och bättre. Det finns en positiv anda att vi ska klara det här tillsammans, det finns en dialog och ett intresse att arbeta mot gemensamma mål.

Även i samarbetet med Region Gotland finns det en bättre dialog och förståelse för företagens behov. Regionens tjänstepersoner och ledning är mer lyhörda, snabbare på att reagera och förstår bättre värdet av att ha näringslivet med på banan. Gotland har i dag många fungerande samverkansforum.

Samtidigt finns det andra som utifrån egna exempel bedömer att hantering av ärenden tar längre tid, det gäller till exempel bygglovsprocesser. Det kan svara svårjobbat att få kontakt och svar på frågor. Företagen rapporterar att det är svårt att få kontakt med rätt handläggare och att processerna är för svåra att hantera.

7.3 Hållbarhet för företagen och destinationen

Det är viktigt med arbete för att göra flyg- och båtresan till och från Gotland så hållbar som möjligt. Det är en viktig fråga för Gotland som ö-destination att vi använder bästa möjliga teknik. Transporter på ön är fortsatt beroende av att besökarna färdas i egen bil. Kollektivtrafiken täcker inte alla orter på landsbygden och/eller turtäthet och tidtabell är inte anpassat för besökare. Cykelinfrastrukturen fungerar där separata cykelvägar finns men behöver i övrigt utvecklas.

Sommarens besökstryck har påverkat på en rad olika sätt. Parkering, sophantering och toaletter är något som de flesta inte anser matchar besökstrycket och efterfrågan under sommaren. Parkering var ett stort problem under sommaren på många platser runt ön. Säsongstoaletter tas bort direkt efter högsäsongen vilket försvårar satsningar på resande året runt.

Ett arbete kring stråk och delar av Gotland är viktigt för att ge våra besökare rätt förutsättningar för sitt besök. Näringen behöver samordna insatser så att det finns upplevelser, mat och övernattningsalternativ som motsvarar besökarens förväntningar.

Både besökare och aktörer blir mer medvetna om hållbarhetsfrågor men det behövs tydliga mål för vad hållbart resande och en hållbar destination är för Gotland. Här finns också ett behov av samverkan så att arbetet sker tillsammans med Region Gotland.

Det finns motivation hos aktörerna för att bevara miljön, naturen och kulturen och att minska klimatavtrycket från besöksnäringen. Genom en hållbar omställning kan Gotland vara en destination att åka till med gott samvete. Utvecklingsarbete krävs för att bevara känsliga miljöer och säkra vattentillgången. Det är viktigt att Gotland kan fortsätta leva året runt. En viktig del i hållbarhetsarbetet är också hur vi kommunicerar med våra besökare.

7.4 Kommunikation

Under 2020 påbörjades ett arbete kring gemensam kommunikation kring restriktioner med anledning av pandemin. Tillsammans tar vi ansvar. Här har GFB spelat en viktig roll för att vara en enande röst för besöksnäringen. Näringslivet efterlyser fler insatser för att skapa gemensamma kampanjer utifrån hållbarhet med våra lokala kvaliteter som basvärden. GFB har tagit fram texter, bilder, video som har kunnat användas av företagen där alla kunnat bidra till den gemensamma bilden.

Det är viktigt att alla kommunikation utgår från att det är bilden av hela Gotland som destination som ska marknadsföras. Utifrån det fokus som sommaren i år innebar är det viktigt att bredda innehållet i marknadskommunikation för att lyfta fram övriga delar av året.

7.5 Planerade åtgärder

- GFB kommer att ta en ledande roll i hållbarhetsarbetet framåt med en gemensam samverkansplattform för besöksnäringen.
- Fördjupade utbildningsinsatser för värdskap och service för alla inom besöksnäringen.
- Fortsatt dialog kring insatser för bemanning och kompetens.
- Fortsätta det arbete som påbörjades under pandemin med gemensamma marknadsföringsinsatser och gemensamt material.

8 Övriga viktiga inspel och åtgärder

Utöver den rapportering som redan har beskrivits finns de ytterligare förslag och åtgärder som har framkommit i enskilda samtal med olika aktörer. Gemensamt för dessa är att det ofta finns behov av gemensamma beslut och insatser från olika aktörer. Åtgärderna bygger också vidare på det som har framkommit under arbetets gång.

Sommaren 2021 har varit exceptionell med många besökare och begränsad kapacitet på krogar och nattklubbar med hänsyn till pandemi-restriktioner. Polisen har prioriterat ordningssituationen i Visby innerstad. Helgerna vecka 28 till och med vecka 31 har varit mest utsatta.

- Skapa en dialog med aktörerna i Visby kring ett § 3-område enligt Lagen om ordningsvakter. Bedöms kunna fungera för Stora Torget under ett begränsat antal dagar.

God ordning i naturen

Nedskräpning förekommer över hela Gotland. Stränder, naturreservat och andra besöksmål är särskilt utsatta. Den ökade efterfrågan på naturupplevelser skapar också förväntningar på tillgänglighet till färskvatten, sophantering och tittlängliga toaletter. Åtgärder behövs för att aktörerna gemensamt skapar lösningar på problem som uppstår.

- Utöka information till besökare kring allemansrätten och det enskilda ansvaret att säkert hantera det egna skräpet.
- Utökad samarbete mellan lokala aktörer och myndigheter för att hitta långsiktigt hållbara lösningar kring städning, sophantering och toalettlösningar.

Vattensituationen på Gotland kommer att vara fortsatt besvärlig under kommande år. Ytterligare insatser kommer att krävas för att minska vattenförbrukningen.

- Insatser för att minska vattenförbrukningen och för att kommunicera med näringslivet, medborgare och besökare kring vattensituation och vattenförbrukning

Belastning på öns vägnät och parkeringar blir synligt på många sätt. Både antalet bilar och husbilar har ökat. Vägarna har belastats hårt – mest synligt har detta varit på sträckan Visby till Tofta och runt Blå lagunen. Färjeleden Fårösund – Fårö är ytterligare ett problemområde. Både utifrån de köer det skapas och också på vägarna fram till färjelägena. Även i övrigt har trafik- och parkeringsproblem uppstått i samhällen och vid attraktiva stränder.

Många av stränder och besöksmål ligger längs med enskilda vägar. Ansvaret för vägskötsel varierar på olika sträckor, men många fastighetsägare ser svårigheter med väghållningen utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Husbilar utgör ett särskilt problem där målgruppen vill finnas ute i naturen på avskilda platser.

De cykelvägar som finns på plats är viktiga säkerhetsåtgärder för cyklister och andra oskyddade trafikanter. Fortsatt utveckling behöver prioriteras. Cykelväg Broa – Sudersand kan ge fler möjlighet att på ett säkert sätt besöka Fårö utan bil.

- Utökad stöd till väghållning avseende enskilda vägar.
- Utveckla dialogen mellan markägare, besöksnäringen, lokala aktörer, regionen, länsstyrelsen och trafikverket kring trafik och infrastruktur runt om på Gotland.

- Detta kan handla om att tydliggöra prioriteringar kring framtida investeringar, hitta nya lösningar kring parkering, husbilar med mera, säkrare lösningar för cykelturism. En viktig del i detta är också information och dialog med boende och besökare.

Region Gotland har tillsammans med aktörerna tagit fram en besöksnäringstrategi för Gotland. Arbetet behöver genomlysas för att tydliggöra påverkan av pandemin.

- Genomföra analyser av turismens påverkan på det gotländska samhället.
- Revidera besöksnäringstrategin med ytterligare betoning på hållbar utveckling.